

Op zoek naar verhalen

Frans Bossink

'Kun je nu een tekening maken van jouw situatie nu? Jij met de heftige diagnose die je hebt gekregen en hoe die je bezighoudt? Maar ook met wie bij jou hoort, wat belangrijk voor je is, je activiteiten? Eigenlijk gewoon datgene waar we het afgelopen half uur over gesproken hebben, maar dan gevisualiseerd? Het hoeft niet mooi te worden. Denk er niet te veel bij na, laat het gewoon maar uit je komen.' Deze vragen stel ik aan de persoon die met mij aan tafel zit. Iemand die sinds kort of al langer weet dat ze een ongeneeslijke kanker heeft en nu een palliatieve behandeling ondergaat.

Het is onze eerste ontmoeting in het kader van het onderzoeksproject *Op zoek naar verhalen*. Zojuist hebben we gepraat over de levenslijn die de patiënt als huiswerkopdracht getekend heeft, de negatieve

gebeurtenis daarin die haar nu het meest bezighoudt – in de meeste gevallen (en ook nu) is dat de ongeneeslijke ziekte die is geconstateerd – en de vragenlijst over haar beleving, kwaliteit van leven, manier van in het leven staan en levensbeschouwing en eventuele veranderingen daarin. Het gesprek geeft al enig reliëf aan de antwoorden die ze heeft opgeschreven. En nu gaan we van woorden naar verbeelding.

‘Jeetje, dat ben ik dus. Zó is het nu met me: mijn geworstel, mijn verlangen, wat me pijn doet en wat me goed doet ...’ Dat zegt die ander niet als we na zo’n twintig minuten naar het resultaat kijken. Maar het komt er wel uit als we samen praten over wat we zien, wat het betekent wat ze getekend heeft, de figuren, mensen, afstand en nabijheid, kleuren, enzovoort. Het wekt meer emotie dan het eerste half uur. Alsof de veruitwendiging van het innerlijk des te sterker binnenkomt. Ik blijf zelf ook niet onberoerd, merk ik. We ronden af en maken een afspraak voor een tweede gesprek. Ik geef een boekje met korte verhalen mee uit de (wereld)literatuur en een verwijzing naar een website waar die verhalen worden voorgelezen en verbeeld. Met de vraag een verhaal te kiezen dat aanspreekt en dat we de volgende keer naast haar eigen levensverhaal gaan leggen.

Op zoek naar verhalen (ofwel *In Search of Stories*) is een programma dat werd ontwikkeld door onderzoekers van het Amsterdam UMC, de Hogeschool voor de Kunsten te Utrecht en de Radboud Universiteit te Nijmegen. Het project is een vervolg op eerder onderzoek naar het omgaan met ervaringen van contingentie binnen de geestelijke verzorging en wordt gefinancierd door KWF Kankerbestrijding. Uitvoerders zijn een tiental kunstenaars verbonden aan de HKU en vier geestelijk verzorgers van drie verschillende ziekenhuizen. In totaal worden 25 patiënten met een ongeneeslijke vorm van kanker die nog wel enige levensverwachting en voldoende energie hebben, gevraagd om deel te nemen. Het idee is om deze patiënten de gelegenheid te geven hun repertoire aan manieren om betekenis te geven aan wat zij meemaken, te vergroten. En wel door met hen verhalen te lezen en kunst te maken.

Na twee sessies met een geestelijk verzorger zoekt deze samen met de onderzoekers en de coördinatoren van de HKU naar een passende match met een kunstenaar. Dat kan een schilder of beeldhouwer zijn, een musicus, een schrijver of acteur. Samen met hem of haar gaat de patiënt in gesprek en aan het werk om het eigen levensverhaal te verbeelden in een kunstuiting. Uitkomst is een vorm van cocreatie, iets wat zij samen hebben gemaakt, maar het gaat natuurlijk ook om het proces en de reflectie die daarin plaatsvinden. Daarop volgt nog een slotgesprek met de geestelijk verzorger rond de vraag: hoe heeft dit alles jouw kijk op je situatie nu beïnvloed?

Zelf zit ik nog middenin het traject. Ik heb nog geen zicht op hoe een patiënt met wie ik de eerste gesprekken gevoerd heb, met een kunstenaar gevaren is noch op hun creatie. Maar op een intervisiebijeenkomst, onlangs bij de HKU, heb ik wel gezien wat er bij anderen uitgekomen is. Onder meer een prachtige, kleurige patchworkdeken die uitdrukking geeft aan de koestering en omhulling die diegene in deze tijd nodig heeft. Maar ook een abstract schilderij dat half voltooid is, omdat de patiënte inmiddels toch vrij plotseling overleden is. Door de kunstenaar wordt het in haar geest voltooid voor de nabestaanden. Ontroerende werken en dito verhalen.

Wanneer we het project in de loop van volgend jaar afronden, hopen we dat we een aantal kunstwerken kunnen tentoonstellen. En natuurlijk ook dat het zo geslaagd blijkt te zijn dat we met vervolgsuggesties kunnen komen. Zelf vind ik het al mooi om te ontdekken hoe zintuiglijkheid en verbeelding een aanvulling kunnen zijn op mijn verbaliteit. Ik ben heel benieuwd hoe de deelname aan dit project mijn eigen repertoire aan begeleiding gaat vergroten.

Drs. F.A.M. Bossink is geestelijk verzorger bij het Spaarne Gasthuis te Haarlem-Hoofddorp. E-mail: fbossink@spaarnegasthuis.nl.